

In deze lijst vindt u een selectie van materialen over en voor relationele en seksuele voorlichting voor het basisonderwijs. Voor een volledig overzicht van onze collectie kan u online zoeken in de volledige catalogus op www.sensoa.be, documentatiecentrum. Met specifieke vragen bent u welkom bij documentatiecentrum@sensoa.be.

Inhoudstafel

1	<u>Achtergrondinformatie en concepten voor relationele en seksuele vorming</u>	2
2	<u>Relationele en seksuele vorming: seksualiteit, gevoelens, verliefdheid, sociale vaardigheden</u>	4
3	<u>Thema seksualiteit en handicap</u>	10
4	<u>Thema culturele diversiteit</u>	11
5	<u>Thema leefvormen</u>	12
6	<u>Thema aids</u>	14
7	<u>Thema's weerbaarheid, pesten en grensoverschrijdend gedrag</u>	14
8	<u>Thema kinderrechten</u>	17
9	<u>Literatuurlijsten</u>	17

1 Achtergrondinformatie en concepten voor relationele en seksuele vorming

Dat maak ik zelf wel uit: ontwikkelen van zelfbeschikking bij seksuele vorming in het onderwijs

Auteur(s): M. Derriks; E. Roede

Uitgever: Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut, 2000

ISBN: 90-6813-651-8

Inhoud: Deze brochure - gebaseerd op een voorafgaand onderzoek onder zowel leerkrachten uit het basis- als secundair onderwijs - geeft een beeld van wat docenten vinden over het bevorderen van zelfstandig oordelen en handelen van leerlingen op het terrein van seksualiteit en intimiteit. Daarbij is naast de klassieke kennisoverdracht ook een verschuiving te merken in de richting van attitudevorming (het aanleren van technische, communicatieve en onderhandelingsvaardigheden) en gedragsverandering. Verder geeft de brochure - vooral op basis van literatuuronderzoek - inzicht in hoe het zelfvertrouwen van leerlingen kan worden bevorderd.

Ontleencode: 1.0.1/024

Groeipijnen in sociaal contact: sociale vaardigheden voor school en ouders

Auteur(s): Erik Verliefde

Uitgever: Leuven/Amersfoort: Acco, 1999

ISBN: 90-334-4364-3

Inhoud: Het boek richt zich tot leerkrachten, ouders en hulpverleners die sociale vaardigheden willen aanleren aan kinderen tussen 5 en 13 jaar en steunt op de ervaringen die de auteur opdeed in het geven van scholing aan leerkrachten en het begeleiden van ouders en kinderen met sociale vaardigheidstekorten. Met behulp van oefeningen en illustraties uit levensechte situaties worden in het boek vaardigheden ingeoeffend.

Ontleencode: 1.3.2/020

Het concept goede minnaars: onderzoek naar de integratie van preventieboodschappen in de seksuele vorming van jongeren

Auteur(s): Erika Frans

Uitgever: Gent: R.U.G. Post Academische Vorming, 1999

Inhoud: Het proefschrift beoogt - naast een analyse van de praktijk en de theorie van het vormingswerk rond relationele en seksuele vorming van jongeren anno '99 - een nieuw concept, met name 'Goede minnaars', toe te lichten, waarin gestreefd wordt naar integratie van de preventieboodschappen ten aanzien van jongeren. Het is opgebouwd uit een gedeelte waarin een gedrags- en sociale analyse wordt gemaakt rond de problemen soa en aids, ongewenste zwangerschap en onvrijwillige seks, gevolgd door een onderzoek naar de determinanten ervan. Ook de determinanten rond veilig vrijen worden vervolgens geanalyseerd en het proefschrift besluit met een visie rond de ontwikkeling van interventies om vormingsboodschappen zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de leefwereld en behoeften van jongeren.

Ontleencode: 1.2.1/020

Het gat in de muur: over preventie in het basisonderwijs

Auteur(s): Francis van Dinter

Uitgever: Leuven: Garant, 2001

ISBN: 90-441-1101-9

Inhoud: Dit boek is ontstaan uit een samenwerking tussen verschillende Comités voor Bijzondere Jeugdzorg en diverse deskundigen uit het onderwijs en de hulpverlening. Het richt zich tot leerkrachten uit het basisonderwijs en maakt in tien overzichtelijke hoofdstukken een balans op van de uitdagingen waarvoor leerkrachten zich geplaatst zien en die naast de normale pedagogische taken zijn komen te staan. De probleemstellingen refereren steeds naar moeilijke situaties waarin kinderen zich kunnen bevinden zoals gepest worden, faalangst, armoede of mishandeling. In ieder hoofdstuk wordt één thema behandeld, met telkens veel aandacht voor de beleving door het kind van de situatie en voor de wijze waarop leerkrachten met de problematiek kunnen omgaan.

Ontleencode: 1.1.1/019

Seksuele ontwikkeling en seksuele opvoeding in de basisschool

Auteur(s): Filip Bogaert

Uitgever: Brussel: Hoger Opvoedkundig Instituut St. Thomas, 1996

Inhoud: Rijkelijk gedocumenteerd eindwerk rond seksuele ontwikkeling en opvoeding van kinderen in de basisschool. De auteur stelt uitdrukkelijk dat zijn scriptie in het kader van actieonderzoek dient te worden gezien (= gericht op verbeteren van het handelen in de praktijksituatie) en refereert vanuit eigen ervaringen als leerkracht in het zesde leerjaar basisonderwijs.

Ontleencode: 1.1.1/009

Seksuele vorming in het basisonderwijs: proefschrift

Auteur(s): Dana Decerf

Uitgever: Gent: Hogeschool Gent, 1998

Inhoud: Scriptie waarin het belang en de nood aan seksuele vorming binnen het basisonderwijs wordt beklemtoond en de praktijkervaringen opgedaan binnen een stageperiode bij CGSO Oostende worden verhaald. De studente voerde ook een beperkte enquête onder een aantal leerkrachten binnen het basisonderwijs.

Ontleencode: 1.1.1/013

Seksuele vorming: een raamwerk voor opvoeders, docenten en voorlichters

Auteur(s): Anastasia Marneth

Uitgever: Den Haag: Rutgers Stichting, 1994

Inhoud: Het raamwerk biedt een handvat aan iedereen die kinderen en jongeren van vier tot achttien jaar begeleidt bij hun seksuele ontwikkeling. Het is bedoeld voor opvoeders, docenten, voorlichters, preventiewerkers, GVO-functionarissen en anderen die zich met seksuele vorming bezighouden. In het raamwerk is gekozen voor zes kernbegrippen: (1) lichamelijke en emotionele ontwikkeling; (2) persoonlijke vaardigheden; (3) relaties; (4) seksueel gedrag; (5) seksualiteit en gezondheid; (6) maatschappij, cultuur en religie. Per leeftijdscategorie wordt telkens vermeld welke onderwerpen op welke manier in de vorming aan bod kunnen komen.

Ontleencode: 1.0.1/005

Seksuele vorming: raamwerk voor opvoeders, leerkrachten en voorlichters

Auteur(s): Erika Frans

Uitgever: Gent: CGSO, 1994

Inhoud: Bewerking en vertaling naar de Vlaamse situatie van het gelijknamige Nederlandse raamwerk, uitgegeven door de Rutgers Stichting (1.0.1/005)

Ontleencode: 1.0.1/006

Sociaal competente leerkrachten: Een werkmap voor lerarenopleiders

Auteur(s): H. Leonard E. Frans; François Karen

Uitgever: Gent: CGSO Trefpunt; Vormingscentrum JVU, 2001

Inhoud: Deze docentenhandleiding werd door de drie bovenvermelde organisaties samengesteld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs ter ondersteuning van leerkrachten bij het ontwikkelen van sociaal competent gedrag bij leerlingen. De werkmap beoogt aanknopingspunten te geven voor de preventie van antisociaal gedrag binnen de schoolomgeving maar kiest daarbij resoluut voor een bredere invulling van preventie die ook het aanreiken van positieve mogelijkheden behelst. Het materiaal dat in deze map wordt aangeboden situeert zich op het niveau van de studenten en behandelt (vanuit de eigen invalshoek van de verschillende organisaties) volgende 2 actieterreinen: kunnen omgaan met diversiteit met het oog op het indijken van discriminatie en uitsluiting (ICO), kunnen omgaan met invloed en macht om geweld en agressie beheersbaar te maken (Refleks), kunnen omgaan met grenzen, intimiteit en seksualiteit in relaties, met het oog op het vermijden van risico's en trauma's (CGSO Trefpunt). Ieder actieterrein wordt ondersteund met een waaier aan themaspecifieke oefeningen waarin concrete methodieken en werkvormen worden aangereikt die zowel rechtstreeks in klassen als binnen de docentenopleiding kunnen worden gehanteerd. Aansluitend worden andere infobronnen geduid als achtergrondinformatie.

Ontleencode: 1.3.2/024

Soms vaak misschien: over preventie in het basisonderwijs

Auteur(s): Francis van Dinter

Uitgever: Antwerpen: Garant, 2004

ISBN: 90 441 1523 5

Inhoud: Al te vaak wordt preventie in het onderwijs herleid tot inspelen op problemen die zich reeds stellen. De lijst met mogelijke problemen is quasi eindeloos. Het moet mogelijk zijn een beleid te voeren dat bij voorbaat rekening houdt met risicofactoren, dat trouw is aan de eigenheid van kinderen en waaraan ook de leerkracht een goed gevoel overhoudt. De publicatie is opgebouwd rond 9 kwesties en leefomstandigheden waarmee vrijwel alle kinderen te maken hebben. Een goed besef daarvan kan problemen voorkomen of ze sneller zichtbaar maken. In twee hoofdstukken komt de basisidentiteit van kinderen aan bod: meisje of jongen zijn. Dat heeft belang voor hoe ze benaderd moeten worden en hoe ze leren. Bovendien moeten kinderen gezond leren omgaan met hun eigen en andermans seksualiteit. Andere onderwerpen die in de publicatie worden behandeld zijn gender, emoties, ouderlijke scheiding, verandering van de gezinssamenstelling, het belang van eigen leefruimte voor het kind en kinderrechten.

Ontleencode: 1.1.1/0022

2 Relationele en seksuele vorming: seksualiteit, gevoelens, verliefdheid, sociale vaardigheden

Als je meegaat met de wolken, kan je dan nog boeken lezen? Fragmentenboekje voor het vijfde en zesde leerjaar

Auteur(s): Jef Boden; Leen Decock

Uitgever: Antwerpen: NCJ, 1999

ISBN: 90-75942-12-5

Inhoud: Leesboekje over verliefdheid met bijbehorende ideeënbrief bestemd voor vijfde en zesde leerjaar.

Ontleencode: 1.1.2/033

Babbelspel: spelenderwijs inzicht krijgen in een aantal sociale vaardigheden

Auteur(s): Jos Sleven; Rita Westhoven

Uitgever: Ternat: Baert NV, 2004[?]

Inhoud: Het babbelspel nodigt op een speelse manier uit om een aantal sociale en interpersoonlijke vaardigheden concreet te oefenen. De vaardigheden zijn opgesplitst in zes rubrieken: praten over een onderwerp, praten over jezelf, non-verbale opdrachten, rollenspel, inzicht krijgen in vaardigheden en het uiten van meningen over jezelf, over anderen en over diverse onderwerpen. Per rubriek zijn 80 opdrachtkaarten voorzien. Het spel kan gespeeld met (2 tot 6) kinderen vanaf de leeftijd van 7 jaar.

Ontleencode: 1.1.3/0010

Een doos vol gevoelens

Auteur(s): Luk Depoedt

Uitgever: Leuven: CEGO Publishers, 2002

Inhoud: Vernieuwde en verbeterde versie van de reeds in 1994 uitgebrachte materialenset die bedoeld is om met jonge kinderen (van 3 tot 7 jaar) rond emoties te werken. In deze koffer komen in hoofdzaak de vier basisgevoelens blij, bang, boos, verdrietig aan bod. In de handleiding werden 21 activiteitenfiches opgenomen waarin men suggesties vindt om met het materiaal aan de slag te gaan en die ook verdere inspiratie bevatten voor andere doe-activiteiten. Het materiaal blijkt ook bijzonder geschikt te zijn voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand.

Ontleencode: 1.1.2/043

Een huis vol gevoelens en axen

Uitgever: Leuven: GECO, 2001

Inhoud: Dit is een vervolgset op 'Een doos vol gevoelens' (zie code: 1.1.2/043) die zich richt tot kinderen van 5 tot 10 jaar ter bevordering van hun sociale competentie. De set behelst een verbreding van de gevoelsthema's en een uitbreiding van de inhoud met het 'gedragsaspect': het kunnen onderscheiden en begrijpen van diverse sociale gedragingen. De 'axenroos', een instrument ontworpen door Nand Cuvelier om

de veelheid van interacties tussen mensen te ordenen, is hierbij de leidraad. Het basistraject dat door de makers van de wet werd uitgewerkt spreidt zich over een periode van 12 weken waarbij de diverse materialen methodisch aan bod komen.

Ontleencode: 1.1.2/044

Gezondheid, je kunt er zelf iets aan doen: GVO in het basisonderwijs

Uitgever: Brussel: VIG, 1998

ISBN: 90-75628-09-9

Inhoud: Achtergrondinformatie voor 8 belangrijke gezondheidsthema's; aansluitend een praktijkgedeelte met suggesties voor activiteiten voor kleuters en leerlingen van de eerste 3 graden van het basisonderwijs. De thema's: fitheid, hygiëne, veiligheid, zelfconcept, sociale vaardigheden, gezondheidsrisico's, voeding, voorzieningen voor gezondheidszorg.

Ontleencode: 1.1.2/028

Handleiding bij 'Je bent jong en er gebeurt wat': seksuele voorlichting voor meisjes en jongens van 11, 12 en 13 jaar

Auteur(s): Annemies Gort

Uitgever: Den Haag: PSVG, 1990

Inhoud: In deze handleiding worden enkele lesopzetten en -suggesties gegeven om met behulp van de infolders 'Verliefd', 'Ongesteld' en 'Zaadlozing' in de laatste jaren van de basisschool in te gaan op het thema seksualiteit.

Ontleencode: 1.1.2/015

Hé, doe je mee?

Auteur(s): Hilde Ericx

Uitgever: Mechelen: Bakermat uitgevers, 2003-2004

ISBN: 90 5461 344 0

Inhoud: Een door Leefsleutels ontwikkeld interactief programma dat onderwijzers en begeleiders wil bijstaan in de ontwikkeling van sociale vaardigheden van kinderen binnen de groep waartoe ze behoren. Alle methodieken en werkvormen in de reeks zijn groepsgericht. De boekjes bundelen een aantal speelse oefeningen rond onder meer kennismaken, groepjes maken, actie, tot rust komen, afscheid nemen.

Ontleencode: 1.1.2/0053A-H

'k Zag 2 beren: seksualiteit en relaties voor kinderen

Auteur(s): Erika Frans

Uitgever: Antwerpen: Sensoa, 2005

'k Zag 2 beren is een educatief project over seksualiteit en relaties voor kleuters en kinderen tot 12 jaar. Het volledige project bestaat uit een interactieve tentoonstelling voor kleuters, kinderen en hun ouders. Aanvullend is er naast een gids en een website voor ouders deze lesmap voor leerkrachten, begeleiders en opvoeders.

Ontleencode: -

Kinderen en sociale vaardigheden: met het sociale vaardigheden kwartetspel

Auteur(s): Anne Kooijman

Uitgever: Utrecht: Kosmos-Z&K Uitgevers, 2004

ISBN: 90 215 4078 9

Inhoud: Hoe leer je kinderen gezellig om te gaan met leeftijdgenoten terwijl ze ook voor zichzelf en voor anderen durven op te komen? Dit boek geeft ouders informatie over sociale vaardigheden en hoe ze hun kinderen daarbij kunnen stimuleren. Tijdens het lezen kunnen de kinderen met het sociale vaardighedenkwartetspel 'De Coole Kikker' spelen. De hoofdstukken in het boek volgen de thema's van het kwartet (hoe leer je iemand kennen?, hoe krijg je vrienden?, hoe werk je goed samen?, samenspelen en onderhandelen, hoe vraag je of je mee mag spelen?, wat doe je als je uitgescholden wordt?, wat doe je als een kind gepest wordt?, een meisje wordt buitengesloten, pesten), waarbij steeds een toelichting wordt gegeven op de situatie, met tips voor ouders. Het kwartetspel kan bij kinderen bijdragen tot vruchtbare discussies over het

oplossen van diverse sociaal moeilijke situaties.

Ontleencode: 1.1.3/0011

Kriebels in mijn buik: een aanvullend programma RSV 1e graad basisschool

Auteur(s): Eva Heirbaut

Uitgever: Gent: Sociale Hogeschool, 2000

Inhoud: Verslaggeving en evaluatie van het binnen het CGSO-Oostende opgezette vormingsprogramma rond relaties en seksualiteit voor kinderen van de eerste graad van het basisonderwijs. Naast een algemene voorstelling van de werking van de vormingsdienst van de vereniging, gaat de publicatie in op de concrete uitwerking van het vormingsprogramma 'Kriebels in mijn buik'. Het verslag wordt afgerond met een evaluatie en aanbevelingen voor voortzetting van het programma.

Ontleencode: 1.1.2/038

Leer samen spelen met Tim en Flapoor: Een sociale vaardigheidstraining voor kinderen van 6 tot 10

Auteur(s): Hankie Gubbels

Uitgever: Lisse: Swets & Zeitlinger B.V., 2000

ISBN: 90-265-1616-9

Inhoud: Sociale vaardigheidstraining voor kinderen (6-10) met diverse sociale problemen. Een praktisch werkboek voor hulpverleners, opvoeders en leerkrachten. Na een theoretisch overzicht, volgt een draaiboek met 15 deelaspecten van de sociale vaardigheidstraining. De bijlagen bevatten speelse werkvormen.

Ontleencode: 1.3.2/022

Lijf

Auteur(s): Gerd Dierckx; Ellen Vandenbulcke

Uitgever: Sint Niklaas: RASA vzw, 2004

Inhoud: Publicatie uitgegeven naar aanleiding van de gelijknamige RASA-tentoonstelling (2004-2006). 55 jongeren tussen 10 en 14 jaar werden bevraagd naar hun kijk op het lichaam. Hun uitspraken komen aan bod in de brochure, afgewisseld met tekeningen van Sabien Clement en beelden uit de tentoonstelling.

Ontleencode: 1.2.2/0108

Meer om het lijf: relationele en seksuele vorming voor de eerste graad van de lagere school

Auteur(s): Nico Carpentier; Mieke Willems

Uitgever: Oostmalle: De Sikkel, 1997

Inhoud: Tweede uit de vierdelige 'Meer om het lijf' lespakkettenreeks rond relationele en seksuele vorming voor het kleuter- en basisonderwijs (1^e, 2^e en 3^e graad). De reeks werd in opdracht van de onderwijsoverheid samengesteld en fungeert als overgangsmateriaal tot de verschillende onderwijsnetten het eens geraken over een geïntegreerde en gecoördineerde aanpak van het thema RSV op de basisschool. De lessenreeks is opgedeeld in drie grote thema's : ik en mezelf, ik en de ander, ik en de anderen, en wil een aanzet geven tot het ontwikkelen van sociale vaardigheden en opvattingen/attitudes die belangrijk zijn binnen de relationele ontwikkeling.

Ontleencode: 1.1.2/022

Meer om het lijf: relationele en seksuele vorming voor de tweede graad van de lagere school

Auteur(s): N. Carpentier; E. Daemen; C. Dumez; Mieke Willems

Uitgever: Oostmalle: De Sikkel, 1998

ISBN: 90-260-3556-X

Inhoud: Meer om het lijf: relationele en seksuele vorming voor de tweede graad van de lagere school. Derde deel van de vierdelige lespakkettenreeks rond relationele en seksuele vorming voor het kleuter- en basisonderwijs (zie ook 1.1.2/022). Deze lessenreeks is bedoeld voor kinderen van de tweede graad van het lager onderwijs en bevat volgens dezelfde indeling een aantal uitgewerkte lessen rond de thema's: ik en mezelf, ik en de ander en ik en de anderen. Fysieke ontwikkeling, interesse in seksualiteit, masturbatie, gevoelens van verliefdheid,... krijgen in dit deel ruime aandacht.

Ontleencode: 1.1.2/025

Meer om het lijf: relationele en seksuele vorming voor de derde graad van de lagere school

Auteur(s): N. Carpentier E. Daemen; Mieke Willems

Uitgever: Oostmalle: De Sikkel, 1999

ISBN: 90-260-3557-8

Inhoud: Vierde (en laatste) deel van de 'Meer om het lijf' reeks, gericht op leerlingen van de derde graad van het basisonderwijs. De indeling van het lespakket is analoog aan de andere delen (ik en mezelf/ik en de ander/ik en de anderen) en inhoudelijk komen in dit laatste deel expliciet seksuele thema's - onder meer seksueel overdraagbare aandoeningen - aan bod.

Ontleencode: 1.1.2/034

Meer om het lijf: relationele en seksuele vorming voor kleuters

Auteur(s): Martine Smeets; Bert Vermeersch

Uitgever: Oostmalle: De Sikkel, 1998

ISBN: 90-260-3554-3

Inhoud: Eerste deel van de vierdelige lespakkettenreeks rond relationele en seksuele vorming voor kleuter- en basisonderwijs (zie ook de codes 1.1.2/022 en 1.1.2/025). De handleiding richt zich tot leerkrachten binnen het kleuteronderwijs en is op uniforme wijze ingedeeld als de daaropvolgende mappen, nl. een gedeelte: ik en mezelf, ik en de ander en ik en de anderen. Zoals de andere mappen is ook deze voorzien van een heel scala aan werkvormen, vooral in de vorm van activiteiten en spelletjes.

Ontleencode: 1.1.2/026

Meer om het lijf: praatplaten

Auteur(s): Etienne Bruneel

Uitgever: Oostmalle: , 1997

Inhoud: Set van 20 wandplaten in kleur (10 platen tweezijdig bedrukt) en handleiding. De set hoort bij de 'Meer om het lijf' reeks: handleidingen voor de leerkracht met concreet lesmateriaal en ideeën voor lessen over relationele en seksuele vorming. Deze platen zijn vooral bedoeld voor de kleuters, maar zijn ook bruikbaar tot de derde graad van het lager onderwijs.

Ontleencode: 1.1.2/0046

Mimurfel

Uitgever: Leuven: Centrum Informatieve Spelen, 2001[?]

Inhoud: Een mime-dobbelspel dat zowel met kinderen als jongeren kan worden gespeeld in kleine en/of grotere groep. Het wil de deelnemers aanzetten om via spelopdrachten sociaal vaardig(er) te leren omgaan met emoties. Elke zijde van de teerling geeft een bepaalde emotie weer: de vrolijke, de optimist, de besluitloze, de verbaasde, de pessimist en de woedende.

Ontleencode: 1.1.3/008

Project basisonderwijs

Uitgever: Hasselt: CGSO Vormingsteam, 1998[?]

Inhoud: Specifiek voor het vierde leerjaar basisonderwijs ontwikkelde het vormingsteam van het CGSO Hasselt een project bestaande uit twee sessies: het eerste gedeelte gaat in op de verschillen tussen jongens en meisjes, lichamelijke ontwikkeling, bevruchting, zwangerschap en geboorte; het tweede gedeelte staat volledig in het teken van weerbaarheid. Hierbij wordt aandacht besteed aan het herkennen van gevoelens, omgaan met ja/nee-gevoelens, lichaamstaal, leuke en nare geheimen en gehoorzaamheid.

Ontleencode: 1.1.2/027

Project basisonderwijs: handleiding

Uitgever: Hasselt: CGSO, 1997[?]

Inhoud: Deze handleiding wil een beeld geven van de wijze waarop de CGSO-vormingswerkers inhoud geven aan de relationele en seksuele voorlichting aan kinderen binnen het basisonderwijs. Binnen het vormingspakket is zowel aandacht voor de lichamelijke (seksuele) ontwikkeling, aspecten van relatievorming, anticonceptie en weerbaarheid.

Ontleencode: 1.1.2/021

Reis rond jezelf: een werkboek rond relaties en seksualiteit

Auteur(s): Veer Hens; Karen Peger

Uitgever: Berchem: Help@ en In-Vorm, 1999[?]

Inhoud: Een ludiek werkboek over relaties en seksualiteit dat zich richt tot jongens en meisjes in de leeftijd van 10 tot 13 jaar. Via tekeningen, schrijf- en leesopdrachten komen kinderen spelenderwijs meer te weten over seks en relaties. Er is ook een seksuologisch woordenboek voorzien van A(bortus) tot Z(wangerschap) waarin op eenvoudige manier vele toepasselijke woorden worden uitgelegd.

Ontleencode: 1.1.2/029

Relaties & Seksualiteit

Auteur(s): Sanderijn van der Doef; Klaas Houterman; Marian Latour

Uitgever: Utrecht: Thieme Meulenhoff, 2004

ISBN: 90-06-64100-6

Inhoud: Vernieuwde versie van de eerder uitgebrachte gelijknamige werkmap (zie code: 1.1.2/020). De werkmap biedt concrete ideeën en suggesties om met kinderen van het niveau basisonderwijs aan de slag te gaan rond relaties en seksualiteit. De lesinhouden zijn zodanig opgebouwd dat ze niet noodzakelijk van het begin tot het einde gevolgd moeten worden. Net zoals de vorige versie zijn de thema's ontleend aan het 'Raamwerk seksuele vorming' (Marneth, 1994) waarin een overzicht is gegeven van de basisonderwerpen die met kinderen tussen 12 en 14 jaar minimaal kunnen worden besproken.

Ontleencode: 1.1.2/0052

Relaties en seksualiteit: bevordering van sociale redzaamheid en gezond gedrag

Auteur(s): Klaas Houterman

Uitgever: Enschede: SLO, 1996

ISBN: 90 329 1793 5

Inhoud: Het themapakket wil kinderen ondersteunen op diverse vormingsgebieden en met name op het vlak van lichamelijke en emotionele ontwikkeling, het aangaan van relaties en op het vlak van seksualiteit en gezondheid. Het pakket bestaat uit 5 delen: (1) Schoolkatern (2) Onderbouwkatern voor groep 1-3 (3) Middenbouw-katern voor groep 4-6 (4) Bovenbouwkatern voor groep 7-8 en (5) Katern intercultureel onderwijs. De schoolkatern biedt concrete ideeën voor nadere afspraken en voorzieningen op schoolniveau. De leskaternen bieden een variatie aan uitgewerkte praktijksuggesties. De katern intercultureel onderwijs schenkt aandacht aan de specifieke aspecten van intercultureel onderwijs. Bij de keuze en formulering van de lesdoelen is in sterke mate gebruik gemaakt van het Raamwerk Seksuele Vorming van de Rutgers Stichting.

Ontleencode: 1.1.2/020

Relationele en seksuele opvoeding

Auteur(s): Mieke Willems

Uitgever: S.I.: 1994

Inhoud: Een bundeling van concrete inhouden en didactische werkvormen, die in de loop van de zes leerjaren van het lager onderwijs nuttig kunnen zijn in het kader van relationele en seksuele voorlichting. Met veel illustratiemateriaal, ideeën en werkvormen.

Ontleencode: 1.1.2/0047

Relationele vorming in de basisschool

Auteur(s): G. Orroi; Chris van Waes

Uitgever: Leuven/Apeldoorn: Garant; VSKO; VVKB, 2000

ISBN: 90-441-1082-9

Inhoud: Boek voor leerkrachten uit kleuter- en basisonderwijs. Het steunt op een ruime theoretische achtergrond inzake het geven van relationele vorming op school en op ervaringen in de klaspraktijk. Het bevat een ruim aanbod aan methodieken en spelvormen om met kinderen rond RSV te werken. Aspecten van seksuele voorlichting komen in het werk minimaal aan bod.

Ontleencode: 1.1.2/039

Samenspel tegenspel spel: een speelse methodiek voor het aanleren van sociale vaardigheden

Auteur(s): Beatrijs Nolet; Brechje Overbeek

Uitgever: Tilburg: Zwijsen, 1996

Inhoud: Dit werkboek bevat lesmateriaal voor het aanleren van sociale vaardigheden aan kinderen uit de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs. De 'relatiewijzer', het theoretisch kader waarop de lessen zijn gebaseerd, is ontleend aan het model dat werd ontwikkeld door F. Cuvelier (Relatiestudio Gent). In het boek worden 9 lessen beschreven, opgedeeld in volgende rubrieken: (1) Samenspel : kennismaken, luisteren naar elkaar en samenwerken; (2) Tegenspel : ruzie maken, pesten, vooroordelen en discriminatie; (3) Spel : wie ben ik ? Jongens en meisjes spelen met verschillende rollen. De lessen worden omschreven als creatief, ervaringsgericht en algemeen vormend en vergen weinig voorbereidingstijd.

Ontleencode: 1.1.2/023

Seks en wat er bij hoort: Een werkboekje voor kinderen in het buitengewoon lager onderwijs

Auteur(s): N. Verwimp K. Renckens; J. Verhaert

Uitgever: MPI Zonnebos & PMS, 1999

Inhoud: Praktisch werkboekje met informatie, invulbladen en oefentaken bedoeld voor kinderen in het buitengewoon lager onderwijs en waarin volgende thema's behandeld worden: seksualiteit, geslachtsverschillen jongens/meisjes, vruchtbaarheid en zwangerschap, seksuele hygiëne, soa en weerbaarheid (ja/nee-gevoelens).

Ontleencode: 1.1.2/040

Seksuele opvoeding op het einde van de basisschool

Auteur(s): Filip Bogaert

Uitgever: Sint-Amandsberg: Vrij Centrum voor leerlingenbegeleiding, 2002

Inhoud: Dit lesmateriaal behandelt de thema's seksuele ontwikkeling, verliefd, vrijen, bevruchting, zwangerschap en geboorte - dit aangepast aan het ontwikkelingsniveau van leerlingen op het einde van het basisonderwijs (11,12 jaar) en gekaderd binnen de leerplandoelstellingen wereldoriëntatie en godsdienst. De werkmap bevat talrijke praktische illustraties en begeleidende teksten, opgebouwd rond twee lesgedeelten: deel 1: een jongen wordt man, een meisje wordt vrouw - deel 2: bevruchting, zwangerschap, geboorte. De map wordt aangevuld met werkbladen waarop oefeningen en opdrachten voor de leerlingen voorzien zijn. Aanvullend bevat het lespakket ook een spelvorm (ganzenbordspel). Alle werkmaterialen en lesgedeelten (waaronder ook de door het Forum RSV opgestelde concepttekst 'Goede minnaars', een brief aan de ouders en een boeken- en evaluatielijst) werden opgenomen in de CD-rom in bijlage.

Ontleencode: 1.1.2/042

Seksuele opvoeding op het einde van de basisschool: CD-Rom

Auteur(s): Filip Bogaert

Uitgever: Sint-Amandsberg: Vrij Centrum voor leerlingenbegeleiding, 2002

Inhoud: CD-rom bij het gelijknamige werkboek waarin alle werkmaterialen en lesgedeelten (waaronder ook de door het Forum RSV opgestelde concepttekst 'Goede minnaars', een brief aan de ouders en een boeken- en evaluatielijst) die in het werkboek zijn vermeld zijn opgenomen.

Ontleencode: 1.1.2/0042

VerLIEFd!: fragmentenboekje voor het eerste leerjaar

Auteur(s): Hedwige Buys; Erik Vanhee

Uitgever: Antwerpen: NCJ, 1999

ISBN: 90-75942-15-X

Inhoud: Eerste van een reeks leesboekjes die verschenen in het kader van de 28e Jeugdboekenweek, over het thema 'houden van'. Het bevat fragmenten van aan de doelgroep aangepaste literatuur waarin gevoelens rond verliefdheid duidelijk naar voren komen. Bij elk boekje hoort een [aparte] ideeënbrief waarin werkvormen staan vermeld om met de leesboekjes aan de slag te gaan.

Ontleencode: 1.1.2/030

Waar kom ik vandaan? Wat gebeurt er nu weer met me?

Auteur: Peter Mayle

Uitgever: H.O.M. Vision, 2001

DVD-versie van de verfilming van Peter Mayle's bestseller. Het schijfje bevat zowel de animatiefilm "Waar kom ik vandaan?", waarin de eenvoudige kindervragen over de oorsprong van het leven worden beantwoord, als het daaropvolgende deel "Wat gebeurt er nu weer met me?", dat ingaat op de vele vragen rond de puberteitsperikelen. Op een speelse en toch uiterst eerlijke manier vertellen deze vrolijke tekenfilms datgene waar men zelf als ouder vaak zo'n moeite mee heeft en illustreren hiermee dat het geven van seksuele voorlichting ook leuk kan zijn.

Wat LIEF(de)!: fragmentenboekje voor het tweede leerjaar

Auteur(s): Hedwige Buys; Erik Vanhee

Uitgever: Antwerpen: NCJ, 1999

ISBN: 90-75942-14-1

Inhoud: Leesboekje voor het tweede leerjaar. Bij dit leesboekje hoort dezelfde ideeënbrief die werd uitgewerkt voor het eerste leerjaar.

Ontleencode: 1.1.2/031

Welkom op de wereld: waar komen baby's vandaan?

Uitgever: Bond van Grote en Jonge Gezinnen; Lannoo, 1999

ISBN: 90-209-3490-2

Inhoud: Deze CD-rom richt zich tot kinderen in de leeftijd van 4 tot 8 jaar en wil vooral de dialoog tussen ouders en kinderen rond seksualiteit en alle aspecten die met de seksuele ontwikkeling te maken hebben, zoals geslachtsorganen en hun ontwikkeling, informatie over bevruchting, zwangerschap, geboorte, enz. aanwakkeren. Het product bevat talrijke leuke animaties en educatieve spelletjes.

Ontleencode: 1.1.5/003

3 Thema seksualiteit en handicap

Geen kopietjes meer: seksuele voorlichtingsmaterialen en seksuele voorlichting aan dove kinderen en jongeren

Auteur(s): Els Kok; Marja van Middelaar

Uitgever: Utrecht: TransAct, 2003

Inhoud: Onderzoeksrapport in opdracht van FODOK (Nederlandse Federatie van Ouders van Dove Kinderen) gericht op een inventarisatie van bestaand voorlichtingsmateriaal rond relationele en seksuele vorming naar doven en gehoorgestoorden. Het onderzoek werd verricht in het kader van de preventie van seksueel misbruik van doven, waarbij uitgegaan wordt van de stelling dat goede seksuele voorlichting preventief kan werken voor seksueel misbruik. De publicatie geeft een beschrijving van de opzet en uitvoering van het onderzoek gevoerd in drie Nederlandse doveninstellingen, waarbij o.m. gepeild wordt naar wat werkelijk gedaan wordt aan seksuele voorlichting en wat de onderlinge verschillen binnen de instellingen zijn. Daarna volgt een overzicht van de belangrijkste gebruikte materialen bij deze voorlichting, gevolgd door een aantal conclusies en aanbevelingen.

Ontleencode: 2.1.4.6/0001

The emotion game

Auteur(s): Anja van Sommeren

Uitgever: Doetinchem: Edudesk, 2004[?]

Inhoud: Het spel 'The emotion game' maakt het mogelijk om spelenderwijs in te gaan op gevoelens en emoties van kinderen en jongeren met een verstandelijke handicap. Aan de hand van vragenkaartjes worden de deelnemers aangezet om te praten over emoties en gevoelens, waardoor kinderen en jongeren

zichzelf beter leren kennen en ook leren om anderen beter te begrijpen. Het spel wil ook een aanzet en een hulpmiddel zijn om jongeren te helpen over traumatische ervaringen te leren praten. Het spel kan maximaal met zes deelnemers worden gespeeld en richt zich tot kinderen/jongeren in de leeftijd van 6 tot 13 jaar. Daarnaast is gebleken dat het spel echter ook kan worden aangewend bij jongeren met een gemiddeld IQ en zonder emotionele achterstand.

Ontleencode: 2.1.1.3/0001

4 Thema culturele diversiteit

Goochelen met woorden 3: verdere opvang in de onthaakklas basisonderwijs

Auteur(s): Kathleen Collijs; M. Goethals; G. Ramaut

Uitgever: Leuven: Centrum Migranten Steunpunt NT2; Katholieke Universiteit Leuven, 2001

ISBN: 90-75511-25-6

Inhoud: Binnen het kader van de alfabetisering van anderstalige nieuwkomers werd door het Centrum voor Taal en Migratie dit derde 'bronnenboek' binnen de reeks 'Goochelen met woorden' aangemaakt. De map richt zich specifiek tot leerkrachten en begeleiders die werken in de onthaakklassen van het basisonderwijs en bundelt een vijftigtal taken bedoeld om de luister- en spreekvaardigheid van de leerlingen te ontwikkelen. De map is onderverdeeld in 7 blokken: -onderweg, gezonde voeding, ongelooflijk, maar waar, natuur, gevoelens, lichaam en zintuigen, zoekopdrachten. Binnen ieder blok worden met behulp van eenvoudige oefen- en schrijfopdrachten een aantal thema's belicht, waarvan – in het kader van relationele vorming - vooral deel 5 (gevoelens rond relaties, verliefdheid) van belang is.

Ontleencode: 1.1.2/041

Jonge kinderen discrimineren niet?!: omgaan met diversiteit in kindercentra en op school

Auteur(s): Anke van Keulen

Uitgever: Amsterdam: SWP, 2004

ISBN: 90 6665 537 2

Inhoud: Jonge kinderen worden in kindercentra of op school voor 't eerst in hun leven geconfronteerd met de diversiteit in de samenleving. Ze ervaren er ook voor het eerst waardering of afwijzing, wat kan uitmonden in uitsluiting en discriminatie. In veel Europese landen wordt gewerkt met programma's rond 'diversiteit en gelijkwaardigheid', ook wel 'anti-bias werk' of 'opvoeden zonder vooroordelen', zodat kinderen al op jonge leeftijd kennis maken met processen van uitsluiting en discriminatie. Deze programma's komen kinderen én volwassenen ten goede, onafhankelijk van hun etnisch culturele afkomst, hun religie, taal of sekse. Uitgangspunt is inclusiviteit (iedereen hoort er bij) en begrip voor ieders afkomst. Deze bundel wil lezers informeren over de ontwikkelingen op het gebied van diversiteit en gelijkwaardigheid en over theoretische concepten, praktijkvoorbeelden en projecten. Elk hoofdstuk kan afzonderlijk worden gelezen en worden gebruikt voor pedagogische doeleinden.

Ontleencode: 1.3.1/0021

Laat maar zien wie je bent!: non-verbale lesmethode sociaal-emotionele weerbaarheid asielzoekerskinderen

Auteur(s): Jan Baan; Rachel Frankenhuis; Germa de Jong

Uitgever: Utrecht: Pharos, 2001

ISBN: 90-75955-24-3

Inhoud: Dit lespakket heeft als ondertitel 'non-verbale lesmethode sociaal-emotionele weerbaarheid asielzoekerskinderen'. Het doel en de doelgroep van deze methode worden daarmee duidelijk weergegeven: zorgen dat kinderen van asielzoekers sterker worden op sociaal-emotioneel gebied zodat ze beter kunnen omgaan met zichzelf en hun medeleerlingen. Omdat de kinderen doorgaans ook de Nederlandse taal niet beheersten, werden aan het pakket ook een scala van doe-activiteiten toegevoegd. Het resultaat is een serie van 8 lessen die handelen over volgende thema's: veiligheid - eigenheid - identiteit - contact - elkaar vertrouwen - de groep - samenwerken - presentatie en afsluiting. De lesmethode richt zich tot kinderen in het basisonderwijs van 7 tot 12 jaar. Het complete lespakket bestaat uit een handleiding en een lesdoos. Daarin zitten naast een aantal spelmaterialen ook een CD met het projectlied en andere muziek, evenals een video die bedoeld is om voor leerkrachten de activiteiten inzichtelijk te maken

Ontleencode: 2.2.3/0002

Opvoedingsondersteuning & allochtone ouders: een selectie van projecten en materialen voor opvoedingsondersteuning

Auteur(s): Eva Cornelis; C. Pang; J. Perneel

Uitgever: Brussel: Steunpunt allochtone meisjes & vrouwen, 2001

Inhoud: Een selectie van projecten en materialen voor opvoedingsondersteuning en allochtonen. Deze gids is bedoeld voor alle organisaties die initiatieven opzetten rond opvoedingsondersteuning aan allochtone ouders en richt zich in het bijzonder tot allochtone vrouwenverenigingen. De achterliggende bedoeling is zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de noden aan vorming rond pedagogische thema's die binnen deze vrouwenverenigingen leven. De gids is ingedeeld in volgende rubrieken: - bestaande opvoedingsprojecten in Vlaanderen - themapakketten m.b.t. pedagogische thema's - ondersteunend materiaal voor begeleiders - nuttige adressen m.b.t. opvoedingsondersteuning. Alle projecten worden bondig beschreven met verwijzingen naar contactadressen en -personen. De vormingspakketten en het ondersteunend materiaal zijn ingedeeld volgens de leeftijd van het kind (baby & peuter, kleuter, lager schoolkind, puber & adolescent) en het geheel wordt afgerond met een opsomming van een aantal diensten en verwijzingen naar internetadressen waar ouders en opvoeders met opvoedingsvragen terecht kunnen.

Ontleencode: 2.2.6/007

Poppen zoals wij: methodisch werken aan respect voor diversiteit met jonge kinderen

Auteur(s): Annemiek van Beurden; Wendy Doeleman; Anke van Keulen

Uitgever: Amsterdam: SWP, 2004

ISBN: 90 6665 374 4

Inhoud: 'Poppen zoals wij' is een methodiek die bedoeld is voor jonge kinderen (1-7 jaar) in kindercentra, peuterspeelzalen, voorscholen, de onderbouw basisschool of naschoolse opvang. De methodiek werkt met karakterpoppen die een vriendje worden in de groep. Tijdens het kringgesprek komt een speciale pop regelmatig op bezoek. De leerkracht of leid(st)er vertelt een kort verhaaltje en nodigt de kinderen uit om mee te praten en te denken met wat de pop heeft beleefd. Via deze aanpak wordt beoogt de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling en de identiteitsontwikkeling van kinderen te stimuleren. Kinderen leren dat ze trots mogen zijn op zichzelf en hun eigen achtergrond. Tegelijkertijd leren ze ook oog en respect te hebben voor overeenkomsten en verschillen tussen mensen. Dit kan vooroordelen en discriminatie op latere leeftijd voorkomen.

Ontleencode: 1.1.2/0050

5 Thema leefvormen

Confetti: kinderen in verschillende gezinssituaties

Auteur(s): Yvonne Van Egmond

Uitgever: Eindhoven: FIOM, 1994

Inhoud: Confetti is een onderwijspakket voor leerkrachten van het basisonderwijs en gaat over kinderen in verschillende gezinssituaties. Het pakket maakt gebruik van muziek, spel en teksten en bevat verschillende mapjes, telkens rond één specifieke gezinssituatie (eenoudergezin, stiefgezin, co-ouderschap, adoptie/pleeggezin, homo/lesbisch gezin, kerngezin, algemeen), en verder ook nog een kwartetspel en een muziekcassette. De mapjes bevatten verschillende lesbrieven en een lijstje met literatuur en audiovisuele middelen.

Ontleencode: 3.6.2/006

Homo/lesbisch emancipatiebeleid op de basisschool

Auteur(s): Annegret; Kees Bleijerveld; Jan Henstra

Uitgever: Amsterdam: Instituut voor Leerplanontwikkeling, 1993

Inhoud: De brochure is bedoeld als kader om het denken over het onderwerp homo/lesbisch emancipatiebeleid binnen de basisschool te structureren. De brochure gaat in op de doelstellingen en bevat ook een stappenplan om een dergelijk beleid binnen een basisschool te realiseren. De brochure bevat evenwel geen concrete lessuggesties.

Ontleencode: 1.1.2/018

Jonas & Jasper

Auteur(s): Olivier Van Gierdeghom

Uitgever: Brugge: Jong & HiB, 2004

Inhoud: Dit vormingspakket is een hulpmiddel voor intermediairs om de holebi-thematiek bespreekbaar te maken bij kinderen vanaf 6 jaar. Via de leuke kleurplaten en de bijbehorende dialogues worden kinderen geconfronteerd met meisjes die verliefd zijn op meisjes, jongens die op jongens vallen en meisjes en jongens die zowel op een jongen als een meisje verliefd kunnen worden. Dat (ook) holebikoppels kunnen trouwen en kinderen opvoeden komt op een ludieke wijze aan bod. Het is vooral de bedoeling om bij kinderen het besef aan te wakkeren dat holebi's in de maatschappij aanwezig en gelijkwaardig zijn. De kleurplaten en handleiding zijn eveneens te downloaden op de website: www.jnet.be/holebi

Ontleencode: 1.1.2/0049

Kinderen in alternatieve leefvormen: spelmap

Auteur(s): Germaine Schoonjans

Uitgever: Boutersem: RAVAL, 1998

Inhoud: In de map worden een aantal spellen toegelicht waarin het leven binnen een nieuw samengesteld gezin centraal staat. Achtereenvolgens komen het fotospel, discussiespel, stellingenspel, het ganzenbord, werken met teksten en diverse situatiespellen aan bod. Het materiaal wordt ingedeeld volgens de speelduur, het aantal deelnemers en de moeilijkheidsgraad van het spel.

Ontleencode: 3.6.3/002

Leefvormen: suggesties voor stapsgewijs werken aan verbetering van omgangsvormen en respect jegens diverse leefwijzen in het primair onderwijs

Auteur(s): P. Dankmeijer; René van der Drift

Uitgever: Amsterdam: Empowerment Lifestyle Services, 1999

ISBN: 90-75359-04-7

Inhoud: Dit lespakket wil kinderen van de basisschool laten kennismaken met diverse leefvormen en dit vanuit de stelling dat er niet één goede vorm is, maar vele gelijkwaardige keuzes mogelijk zijn. Het pakket stelt zich tot doel kinderen te leren hun eigen gevoelens en voorkeuren te (h)erkennen en zich respectvol op te stellen tegenover keuzes die anderen maken. Het lespakket werd opgedeeld voor de onder-, midden- en bovenbouw (1e, 2e en 3e graad) van het primair onderwijs en voor elk niveau worden telkens vijf lessen beschreven. In de onderbouw ligt de nadruk op het herkennen van verschillen (culturen, jongens en meisjes, mannelijk en vrouwelijk gedrag). In de middenbouw verschuift de aandacht naar het niveau van interesse en omgangsvormen in het algemeen en in de bovenbouw wordt de stap naar meningsvorming gemaakt.

Ontleencode: 3.6.2/007

Maarten heeft twee mama's! educatieve map integratie van het holebithema in het lager onderwijs

Auteur(s): Mieke Stessens; Kyra Van Isterbeek; Eva Dumon

Uitgever: Gent: Holebifederatie, 2005

Inhoud: een werkmap om rond holebiseksualiteit te werken in de basisschool binnen het bredere kader van diversiteit. Met achtergrondinformatie en methodieken.

Ontleencode: -

Zij & zij en hij & hij: lessuggesties bij boeken over holebi's

Auteur(s): Ilona Plichart

Uitgever: Antwerpen: Leesweb vzw, 2004

Inhoud: Deze lesmap presenteert uitgebreide lessuggesties rond het thema 'holebi's' voor leerlingen van zowel kleuter, lager als secundair onderwijs. Bijzonder aan de lesmap is dat het thema wordt behandeld vanuit de invalshoek 'literatuur' en aldus ook een beeld wordt geschetst van de veelheid aan boeken, verhalen, etc. die over het holebi-thema zijn gepubliceerd voor zowat elke leeftijdscategorie. Aan de hand van een aantal voorbeeldboekjes worden - per leeftijd - suggesties gegeven voor de didactische verwerking ervan. De map besluit met een handig literatuuroverzicht, websuggesties en een overzicht van holebi-organisaties.

Ontleencode: 1.0.2/0016

6 Thema aids

Het geheim van Valery: video

Uitgever: Artsen zonder Grenzen, 2002

Valery is twaalf jaar en woont in Lima, de hoofdstad van Peru. Ze heeft een geheim dat ze met niemand kan delen: Rosa, haar mama, is ziek. Ze heeft aids. In Peru blijft deze ziekte, net als in vele andere landen, taboe. Niemand durft erover praten, uit vrees om uitesloten te worden. Geneesmiddelen zijn slechts voor weinigen beschikbaar. Maar ondanks deze moeilijke situatie blijft Valery een gewoon meisje met een heleboel dromen. De video kadert binnen het project 'Meteor' en is een product van Artsen Zonder Grenzen. De Meteor-reeks stelt zich tot doel het humanitair bewustzijn van kinderen in de leeftijd van 10 tot 12 jaar aan te wakkeren. Een pedagogische handleiding [zie code: 3.1.1.2/0004] en een geïllustreerde brochure vullen de video aan.

Ontleencode: 3.1.1.4/V001

Het geheim van Valery: leerlingenmagazine

Uitgever: Artsen zonder Grenzen, 2002

Inhoud: Leerlingenmagazine bij de gelijknamige video, gericht naar leerlingen van het 5de en 6de leerjaar. Valery is 12 en woont in Lima, Peru. Haar mama en zichzelf hebben aids. En dat geheim kan ze met niemand delen. In Peru blijft deze ziekte, net zoals in vele andere landen, taboe. Bij het pakket hoort ook een apart leerlingenmagazine.

Ontleencode: -

Het geheim van Valery: pedagogisch dossier

Uitgever: Brussel: , 2002.

Inhoud: Docentenhandleiding bij de gelijknamige video, gericht naar leerlingen van het 5de en 6de leerjaar. Valery is 12 en woont in Lima, Peru. Haar mama en zichzelf hebben aids. En dat geheim kan ze met niemand delen. In Peru blijft deze ziekte, net zoals in vele andere landen, taboe. Bij het pakket hoort ook een apart leerlingenmagazine.

Ontleencode: 3.1.1.2/0004

7 Thema's weerbaarheid, pesten en grensoverschrijdend gedrag

Een groot geheim in een klein hoofdje: stilstaan bij seksueel misbruik in theorie en praktijk

Auteur(s): Geertje Bleukx; Heidi De Pauw

Uitgever: Antwerpen: Garant, 2005

ISBN: 90 441 1759 9

Inhoud: Een boek voor leerkrachten en opvoeders dat het delicate thema seksueel misbruik van kinderen bespreekbaar beoogt te maken en handvaten wil aanreiken om met specifieke problemen om te gaan. Wat kunnen leerkrachten of opvoeders doen wanneer ze een vermoeden hebben van seksueel misbruik? Wat als een kind in vertrouwen over misbruik vertelt? Wanneer doorverwijzen? Onder de noemer 'preventie' ontwikkelden Leefsleutels en Child focus een aantal speelse activiteiten, opgebouwd rond de figuur "Armadillo" (een vrolijk gordeldier), om kinderen bij te staan in de ontwikkeling van een aantal sociale vaardigheden. Hierbij is het belangrijk dat kinderen leren hun gevoelens, angst, en verdriet niet voor zichzelf te houden, maar hen te leren dat een geheim dat niet goed voelt mag uitgesproken worden tegenover anderen.

Ontleencode: 3.8.1.2/0014

Het pestactieplan

Auteur(s): Guy Didelez

Uitgever: Leuven: Davidsfonds; Infodok, 2003

ISBN: 90 5908 067 X

Inhoud: Bewerking van het eerder uitgebrachte gelijknamige jeugdboek waarin de auteur het verhaal brengt

van Farida, een Turks meisje dat door haar klasgenootjes wordt gepest. Het boek richt zich tot kinderen vanaf 9 jaar en schetst een subtiel beeld van de kwetsbaarheid van slachtoffers van pesterijen. De publicatie rondt af met een aantal lessuggesties ter preventie en verwerking van pestgedrag.

Ontleencode: 1.1.2/0048

Ho, tot hier en niet verder ... ! training in sociale weerbaarheid voor kinderen van 7 tot 12 jaar en hun ouders

Auteur(s): Jooske Kool

Uitgever: Leuven: Acco, 2000

ISBN: 90-334-4558-1

Inhoud: Een volledig uitgewerkte training in sociale vaardigheden voor kinderen rond pesten, contactstoornissen, ADHD of sociale angst. Met een handleiding voor hulverleners/begeleiders van kinderen, een cursusboek voor de kinderen en een cursusboek voor de ouders. Het bevat oefeningen, opdrachten en spelletjes.

Ontleencode: 3.8.3.2/033

Kan wel zijn: lespakket over kindermishandeling voor groep 5 en 6 van het basisonderwijs

Auteur(s): Ed van Berkel

Uitgever: Utrecht: NIZW, 2002

ISBN: 90-5050-948-7

Inhoud: Het lespakket richt zich tot de 2e graad van het basisonderwijs en stelt zich tot doel leerlingen inzicht te verschaffen in de diverse vormen van kindermishandeling (lichamelijk, psychisch, verwaarlozing, seksueel misbruik). Het materiaal kan door docenten ook worden aangewend voor individueel gebruik bij vermoedelijk mishandelde kinderen. In het leerlingenboekje wordt informatie op maat van kinderen aangereikt. De handleiding verschafft achtergrondinformatie (model van stappenplan bij vermoeden van mishandeling) en geeft instructies voor het opzetten en het verloop van de lesinhoud.

Ontleencode: 3.9.2/017

Kim, Tim en de anderen

Auteur(s): Ed van Berkel; N. Kouwenhoven

Uitgever: Utrecht: NIZW, 1999

Inhoud: Lespakket over kindermishandeling en -verwaarlozing, uitgebracht door het NIZW in samenwerking met de Vereniging Voorkoming van Kindermishandeling. De docentenhandleiding geeft richtlijnen om de lesbrieven in klasverband aan te wenden, de bijbehorende lesbrieven bevatten verhalen en getuigenissen van kinderen. Bijzonder aan deze lesbrieven is de ondersteuning via een internetsite:

<http://www.kindermishandeling.nl>. Op de site kan aanvullende informatie worden gevonden die zich zowel naar kinderen als naar volwassenen richt.

Ontleencode: 3.9.2/013

Kim, Tim en de anderen: lesbrieven

Auteur(s): Ed van Berkel; N. Kouwenhoven

Uitgever: Utrecht: NIZW, 1999

Inhoud: Bijbehorende lesbrieven bij de gelijknamige docentenhandleiding met verhalen en getuigenissen van kinderen. Bijzonder aan deze lesbrieven is de ondersteuning via www.kindermishandeling.nl. Op de site kan aanvullende informatie worden gevonden die zich zowel naar kinderen als naar volwassenen richt.

Ontleencode: 3.9.2/0013

Kinderen pesten kinderen: wat alle kinderen van 8 tot 12 tegen pesten kunnen doen

Auteur(s): Jos van Hest

Uitgever: Amersfoort: Opvoedingsinform.; Stichting JWI, 1995

ISBN: 90-74492-17-7

Inhoud: Boekje bestemd voor kinderen van 8 tot 12 jaar waarin verschillende vormen van pestgedrag onder kinderen worden beschreven. Zowel aan de kinderen die pesten als aan deze die gepest worden, worden zeer concrete tips aangereikt om met pesten komaf te maken.

Ontleencode: 1.1.2/019

Marietje Kesselproject: weerbaarheidsvergroting bij kinderen van 10 tot 13 jaar

Auteur(s): Y. Clarijs; Klaar van Helvoort

Uitgever: Utrecht: NIZW, 1999

ISBN: 90-5050-804-9

Inhoud: Handboek gericht op het vergroten van de weerbaarheid bij kinderen in situaties van machtsmisbruik, voornamelijk seksueel misbruik. Het handboek beschrijft methodieken en cursusmateriaal om op een seksespecifieke basis de mentale en fysieke assertiviteit van kinderen (10-13 jaar) te vergroten.

Ontleencode: 3.8.3.2/032

Pesten: preventiepakket voor onderwijs met signaallijst

Auteur(s): Ann De Meyer

Uitgever: Leuven: Acco, 1994

Inhoud: Het boek biedt enerzijds een theoretische omkadering van het pestprobleem. Anderzijds wordt de praktische aanpak beschreven voor leerkrachten en directies van de derde graad van het basisonderwijs en de eerste graad van het middelbaar onderwijs. Het bevat verder een vragenlijst die in elke school kan worden afgenomen en suggesties om de diverse partijen (ouders, leerkrachten, directie, leerlingen) bij het project te betrekken. Het boek bevat een volledig uitgewerkt lessenspakket

Ontleencode: 1.0.2/004

Pesten - gedaan ermee ! Hoe omgaan met pesterijen?

Auteur(s): Gie Deboutte

Uitgever: Brussel: BDJ Jeugd & Vrede, 1995

Inhoud: Dit vlot leesbare handboek is rijkelijk geïllustreerd met getuigenissen van pesterijen bij kinderen en biedt belangrijke adviezen aan al wie in z'n vrije tijd of beroepshalve bij de opvoeding van kinderen betrokken is. Het boek is aangevuld met een nuttige adressenlijst en literatuurgegevens voor wie het pestgedrag op resolute wijze wil aanpakken.

Ontleencode: 1.0.2/009

Seksueel weerbaarheidsprogramma voor kinderen van de eerste graad van de basisschool: krachtige kinderen

Uitgever: Brugge: CAW De Poort afd. CGSO, 1999[?]

Inhoud: Een lespakket om met kinderen van de eerste graad van het lager onderwijs te werken rond weerbaarheid. De centrale boodschap van het pakket luidt: "krachtige kinderen zijn weerbare kinderen". Naast informatie over seksueel misbruik omvat het programma drie "toverlessen" waarin een veelheid van methodieken (kringgesprekken, oefeningen, spelletjes,...) worden aangewend.

Ontleencode: 3.8.1.2/012

Sociale weerbaarheid: Stop de pestkop! En: weerbaar tegen seksueel misbruik

Uitgever: Assen: DMS Clipart, 2002[?]

Inhoud: De CD-rom richt zich tot leerlingen en docenten van de hoogste graad basis- en laagste graad secundair onderwijs en behandelt de thema's pesten, weerbaar zijn, macht en machtsmisbruik, opkomen voor jezelf, gehoorzaamheid, hulp vragen/geven, vriendschap/verliefdheid en seksueel misbruik. Het ligt in de bedoeling - door middel van kernachtige teksten, illustraties en voorbeelden - kinderen te helpen inzichten te verwerven rond pest- en seksueel grensoverschrijdend gedrag en hierbij ook ideeën en strategieën aan te reiken om weerbaarder te worden. Raadgevingen en oefeningen rond zowel mentale als fysieke weerbaarheid komen aan bod. Toch dient gezegd dat het schijfje niet gespeend is van enig stigmatiserend taalgebruik.

Ontleencode: 1.1.5/004

Werken aan weerbaarheid in het basisonderwijs: een lespakket rond preventie van seksueel misbruik van kinderen

Auteur(s): An Hufkens; Tine Vervloet

Uitgever: Antwerpen: Refleks Weerbaarheidscentrum, 1996

Inhoud: Het lespakket is ontwikkeld voor gebruik in het vierde, vijfde en zesde leerjaar van het basisonderwijs. Het bevat een inleidend stuk met achtergrondinformatie over (preventie van) seksueel misbruik en hoe te handelen bij een vermoeden ervan. Daarna volgt een praktijkgedeelte waarin een preventietraining rond seksueel misbruik wordt beschreven aan de hand van een aantal lessen rond ja/nee-gevoelens, lichaamstaal, het zoeken van een vertrouwenspersoon, enz. Iedere les wordt vergezeld van een aantal werkbladen en leerlingenopdrachten.

Ontleencode: 3.8.1.2/011

8 Thema kinderrechten

Rechten van kinderen: lespakket

Uitgever: Brugge/Gent: Kinderrechtswinkels, 1998

Inhoud: Na een inleidend gedeelte over de rechtspositie van jongeren in België volgt een resem methodieken en spelvormen om met kinderen aan de slag te gaan rond kinderrechten. De lesmap wordt besloten met literatuursuggesties voor kinderen en volwassenen.

Ontleencode: 1.1.2/035

Startpakket kinderrechten

Uitgever: Amsterdam: Kinderrechtencollectief, 2003

Inhoud: De Nederlandse NGO 'Kinderrechtencollectief' is de uitgever van dit startpakket kinderrechten dat zich tot iedereen richt die met en voor kinderen werkt, zowel in het kinder-jeugd-en jongerenwerk, als binnen het onderwijs. Het pakket bestaat in hoofdzaak uit het kinderrechtenspel dat kinderen op een ludieke manier - er zijn 28 spelkaarten waarop 18 echte en 10 nepkinderrechten worden voorgesteld - laat kennismaken met de universele kinderrechten. Het spel wordt verder aangevuld met een aantal folders, een affiche en stickers over kinder- en jongerenrechten.

Ontleencode: 1.1.3/0009

9 Literatuurlijsten

Boek onder de loep: Kinder- en jeugdboeken met info over seksualiteit & relaties

Auteur(s): Kris Molemans

Uitgever: Mechelen: Jeugd & Seksualiteit, 2000

Inhoud: Een 'open en positief' literatuuroverzicht van kinder- en jeugdboeken over seks. Vooraan wordt een overzicht gegeven van alle opgenomen publicaties (1992-2000), waarna ieder boek besproken wordt met een aanduiding van de doelgroep naar leeftijd, een beknopte inhoudsweergave en een beoordeling van de inhoudelijke, technische en esthetische kwaliteit.

Ontleencode: 1.1.6/004

Boekhart: Kinder- en jeugdboeken over liefde, relaties en seksualiteit

Auteur(s): Kris Molemans

Uitgever: Mechelen: Jeugd & Seksualiteit, 1999

ISBN: 90-76504-03-2

Inhoud: Een overzicht van recente kinder- en jeugdliteratuur waarin de onderwerpen liefde, seks en relaties centraal staan. Er is een aanbod opgenomen naar kinderen en kleuters, maar de meeste besprekingen behandelen publicaties voor adolescentie jongeren. De geciteerde werken betreffen in hoofdzaak verhalen, boeken en poëzie en dus niet de klassieke voorlichtingsboeken.

Ontleencode: 1.0.6/013

Houden van! keuzelijst Jeugdboekenweek 10-24 maart 1999

Uitgever: Antwerpen: NCJ, 1999

Inhoud: In het kader van de Jeugdboekenweek 1999, integraal gewijd aan het thema 'houden van', werd een keuzelijst van literatuur over het thema samengesteld. Ze bevat een opsomming van de meest recente boeken, en verder ook gedichten en strips, waarin het onderwerp centraal staat. Alle publicaties werden naar leeftijd ingedeeld, gaande van: peuters en kleuters tot de leeftijden +6, +9, +12 en +14.

Ontleencode: 1.1.6/002

Ik voel me zo ... : ervaringsgericht werken met verhalen en prentenboeken rond gevoelens bij jonge kinderen

Auteur(s): Luk Depondt; M. Kog; T. Sanders-Mulder

Uitgever: Leuven/'s-Hertogenbosch: Centrum Ervaringsgericht Onderwijs, 1992

ISBN: 90-800482-6-7

Inhoud: Brochure met literatuurverwijzingen die werd samengesteld vanuit de visie van het ervaringsgericht onderwijs. Hierbij wordt aangenomen dat het werken met verhalen en prentenboeken rond emotioneel geladen thema's een wezenlijke bijdrage kan leveren om kinderen te helpen bij het verkennen, verwerken en bespreekbaar maken van gevoelsgeladen onderwerpen. De aangehaalde literatuur handelt onder meer over: gevoelens rond bang zijn, agressie, anders zijn, geboorte broertje/zusje, dood, echtscheiding, groot worden, seksualiteit, ziekte verdriet en zindelijkheid.

Ontleencode: 1.1.6/003